# СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
# «Теорія і методологія географічної науки»

**Компонента освітньої програми** – *обов'язкова* (*4*)

| | |
|---|---|
| **Освітньо-професійна програма** | **Географія** |
| **Спеціальність** | 106 Географія |
| **Галузь знань** | 10. Природнича географія |
| **Рівень вищої освіти** | перший (бакалаврський) |
| **Мова навчання** | українська |
| **Профайл викладача (-ів)** | Добинда Ірина Петрівна, к.геогр. н. ***http://terra.chnu.edu.ua/iryna-petrivna-dobynda/*** |
| **Контактний тел.** | +380994069763 |
| **E-mail:** | i.dobynda@chnu.edu.ua |
| **Сторінка курсу в Moodle** | https://moodle.chnu.edu.ua/course/view.php?id=2507 |
| **Консультації** | Очні консультації - вівторок 13.00 - 14.30 (за попередньою домовленністю);<br>Онлайн консультації - четвер 14.40 - 15.30 |

## АНОТАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Географія як наукова дисципліна є однією з найдавніших. Вона пройшла доволі тривалий етап свого розвитку, який часово співмірний зі становленням та подальшою динамікою людської думки зокрема та людського суспільства загалом. Виходячи з цього, видається важливим простежити весь хід формування географічних поглядів – від початків первісного суспільства і до зародження наукових основ географії. Із плином часу географічні ідеї нагромаджувалися й удосконалювалися, тому кожен наступний часовий період огляду збільшувався в обсягах у межах певних наукових напрямів і приростав зовсім іншими, новими, напрямами.

Мета навчальної дисципліни полягає у простеженні розвитку географічної думки від становлення і подальшого поступу людського суспільства, огляд ходу просторової уяви про Землю, виходячи з перебігу географічних відкриттів, виявлення й аналіз основних географічних напрямів і тенденцій, визначення особливостей зародження наукових основ географічної науки і наступної їхньої трансформації, розгляд умов зародження і динаміки провідних методів дослідження в географії та формування її методологічного і понятійного апарату.

.

## НАВЧАЛЬНИЙ КОНТЕНТ ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ

| **МОДУЛЬ 1. ЗАРОДЖЕННЯ ГЕОГРАФІЧНИХ УЯВЛЕНЬ ТА РОЗВИТОК ГЕОГРАФІЧНИХ ІДЕЙ ЗА АНТИЧНОЇ ДОБИ** | |
|---|---|
| **Тема 1** | Розвиток первісних географічних уявлень |
| **Тема 2** | Географія в період "архаїчної Греції" (VIII-VI ст. до н. е.) |
| **Тема 3** | Географія за доби "класичної Греції" (500-330 рр. до н. е.) |

| | |
|---|---|
| **Тема 4** | Географія за доби еллінізму (кінець IV – серед. II ст. до н. е.) |
| **Тема 5** | Географія у період Римської держави (146 р до н.е. - 476 р. н. е.) |
| **Тема 6** | Географія середньовіччя (V – середина XVII ст.) |
| **МОДУЛЬ 2. ЗАРОДЖЕННЯ ГЕОГРАФІЧНОЇ НАУКИ ЗА ДОБИ НОВОГО ЧАСУ** | |
| **Тема 7** | Географія початку Нового часу (1650-1765 рр.) |
| **Тема 8** | Докласичний період Нового часу в історії географії (1765-1820 рр.) |
| **Тема 9** | Розвиток географії у класичний період Нового часу (1820-1870 рр.) |
| **МОДУЛЬ 3.ЗАРОДЖЕННЯ СУЧАСНОЇ ГЕОГРАФІЇ ТА РОЗВИТОК ГЕОГРАФІЇ У XX СТ.** | |
| **Тема 10** | Суперечливість і дискусійність географічної науки |
| **Тема 11** | Розвиток природничо-наукового напряму: становлення фізико-географічної школи в географії |
| **Тема 12** | Становлення антропогеографії та подальший розвиток просторової географії |
| **Тема 13** | Подальше становлення теорій просторового розміщення та виникнення геополітики як науки |
| **Тема 14** | Теорії просторової організації життя суспільства |
| **Тема 15** | Питання теоретизування в географії |
| **Тема 16** | Географічні концепції за періоду колишньої радянської географії |

## ФОРМИ, МЕТОДИ ТА ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ

Під час викладання курсу «*Теорія і методологія географічної науки*» залучається низка освітніх технологій, зокрема, інформаційно-комп'ютерні технології, інтерактивні заняття (заняття дискусійна група, заняття з навчанням одних студентів іншими), інтегровані заняття.

Методи формування знань студентів: розповідь, пояснення, ілюстрація, проблемний виклад, частково-пошукові та дослідницькі методи, презентації, бесіди і дискусії, спрямовані на активізацію і стимулювання навчально-пізнавальної діяльності студентів. Методи формування практичних умінь і навичок: робота з контурними картами, атласами, розробка схем, таблиць, складання словника, аналіз джерельної бази, практичне виконання вправ

## ФОРМИ Й МЕТОДИ КОНТРОЛЮ ТА ОЦІНЮВАННЯ

***Поточний контроль*:** При вивченні дисципліни «Теорія і методологія географічної науки» рекомендується використовувати таки методи і форми контролю:

1. Для контролю засвоєння лекційного матеріалу: письмові модульні контрольні роботи; поточне тестування; оцінка за індивідуальне навчальне завдання; підсумковий письмовий чи тестовий іспит.

2. Для контролю і оцінювання практичних робіт: практична перевірка і оцінювання кожної практичної роботи.

3.Додатково: звіти, реферати, проєкти (наскрізні проекти; індивідуальні та командні проекти; поточний та підсумковий тестовий контроль; залік.

Контрольні заходи включають поточний та підсумковий контроль знань студента. Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних та інших видів занять, написання модульних робіт, самостійної роботи і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи.

***Підсумковий контроль*** – *іспит.*

## КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Оцінювання програмних результатів навчання здобувачів освіти здійснюється за шкалою європейської кредитно-трансферної системи (ECTS).

Критерієм успішного проходження здобувачем освіти підсумкового оцінювання може бути досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом навчання навчальної дисципліни, за умови, що кожна тема повинна бути здана хоча би на мінімальну оцінку. Роботи, які здаються невчасно без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності балів).

## ПОЛІТИКА ЩОДО АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Питання плагіату та академічної доброчесності регламентуються ЗУ «Про вищу освіту» та локально-правовими актами ЗВО:

- *Положенням про виявлення та запобігання плагіату у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича* https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/polozhennia-pro-vyiavlennia-ta-zapobihannia-akademichnomu-plahiatu-u-chernivetskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-yuriia-fedkovycha/;
- *Політикою використання штучного інтелекту у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича* https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/polityka-vykorystannia-shtuchnoho-intelektu-v-chernivetskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-yuriia-fedkovycha-zi-zminamy-zatverdzhenymy-vchenoiu-radoiu-chnu-imeni-yuriia-fedkovycha/
- *«Кодекс академічної доброчесності та етики Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича»* https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/kodeks-akademichnoi-dobrochesnosti-ta-etyky-chernivetskoho-natsionalnoho-universytetu-imeni-yuriia-fedkovycha/ .

Використання здобувачами освіти інструментів штучного інтелекту (ШІ) під час виконання навчальних завдань:

- *допускається за умови* дотримання принципів академічної доброчесності (здобувач освіти несе відповідальність за зміст, достовірність і результати поданої роботи, а у разі використання ШІ зобов'язаний зазначити факт і спосіб його застосування);
- *не допускається* використання ШІ як заміни самостійного виконання завдань або з метою порушення вимог академічної доброчесності;

*додаткові обмеження чи вимоги* щодо використання ШІ можуть визначатися викладачем в освітньому процесі для конкретних видів навчальної діяльності відповідно до особливостей дисципліни.

## ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

**Базова (основна)**


1. Жупанський, Я.І. (1992). *Географічні відомості і географія в Україні в давні часи*. Чернівці: ЧДУ.
2. Жупанський, Я.І. (1993). *Географія в Україні в нові часи*. Чернівці: ЧДУ.
3. Жупанський, Я.І. (1997). Історія географії в Україні. Львів: Світ.
4. Влах, М. Р., Котик, Л. І. (2017). *Теорія і методологія географічної науки : навч. посібн. для самостійної роботи студентів.* Львів : ЛНУ ім. І. Франка.

5. Влах, М., Котик, Л. (2019). *Теорія і методологія географічної.* Ч. 2. Допоміжні навчальні матеріали. Львів : ЛНУ імені Івана Франка.
6. Круль, В.П. (2000). Історія та методологія географічної науки. Чернівці: Рута.
7. Круль, В.П. (2018). *Теорія і методологія географічної науки (ретроспективний огляд до 70–80-х рр. XX століття)*. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т.
8. Нємець, К. А., Нємець, Л. М. (2014). *Теорія і методологія географічної науки: методи просторового аналізу*. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна.

**Допоміжна**

1. Добинда, І. (2022). Сучасний стан та перспективи природно-заповідного фонду Володимирського району Волинської області. Науковий вісник Чернівецького університету : Географія, Випуск 839, 82-90. DOI: https://doi.org/10.31861/geo.2022.839.82-90
2. Добинда І., Дячук А., Ковбінька Г., Присакар В. (2024) Територіально-часові особливості земельної структури фізико-географічних районів Чернівецької області. Науковий вісник Чернівецького університету: Географія. Випуск 846, , С. 155-168. https://doi.org/10.31861/geo.2024.847.155-168
3. Dobynda I., Krool V., Vdovichen A., Hyshchuk R. (2021) Sacral Heritage of the Carpathian Region and Management of its Resource Component in Tourism Activity, Journ. Geol. Geograph. Geoecology, 30(1),. С. 65–77. https://doi.org/10.15421/112107, ISSN 2617-2909 (print) ISSN 2617-2119 (online).
4. Добинда І., Ковбінька Г., Присакар В. (2025) Landscape and geochemical characteristics of the territory of the town of Vyzhnytsia, Chernivtsi region. Науковий вісник Чернівецького університету: Географія. Випуск 853. С. 16-24. https://doi.org/10.31861/
5. Добинда І. (2025). Охорона природи як форма неутилітарного природокористування (на прикладі Володимирського району Волинської області). Науковий вісник Чернівецького університету: Географія. Випуск 854. С. 232-240. https://journals.chnu.edu.ua/geoscience/article/view/1041
6. Добинда, І. П. (2026). Ландшафтна репрезентативність локальної мережі природно-заповідного фонду Поромівської громади Володимирського району. *Науковий вісник Чернівецького університету: Географія*, (857), 137–146. https://doi.org/10.31861/geo.2026.857.137-146
7. Добинда, І. П., Холявчук, Д. І., Кирилюк, С. М., & Годзінська, І. Л. (2026). Формування просторової компетентності учнів через створення авторського атласу територіальної громади в умовах НУШ. *Природнича освіта та наука*, (2), 22–30. https://doi.org/10.32782/NSER/2026-2.03
8. Холявчук, Д.І., Алєксєєв В.В., Кирилюк С.М. & Добинда, І. П. (2026). Застосування кліматичної класифікації за Кеппеном у навчанні географії в школі. Інноваційна педагогіка, 92. Том 2. 74-79. https://doi.org/10.32782/ip/92.2.14
9. Заставний, Ф.Д. (1991). *Географія України*. Львів: Світ.
10. Коротун, С.І., Романів, О.Я. (Ред.). (2007). *Регіональна економіка Рівне*.
11. Маєвський, В. В., Холявчук, Д. І., Кирилюк, С. М., Поп'юк, Я. А., & Добинда, І. П. (2026). Просторове моделювання лавинної небезпеки Боржавського гірського масиву засобами QGIS. *Український журнал природничих наук*, (16), 116–128. https://doi.org/10.32782/naturaljournal.16.2026.10
12. Масляк, П.О., Тищенко, П.Г. (1994). *Хрестоматія з географії України*. Київ: Генеза.
13. Олійник, Я. (2016). Тенденції розвитку географічної науки. *Економічна та соціальна географія*. Київ, 3-6.
14. Олійник, Я. Б., Краснопольська, Н. В. (2012). Зародження географічної науки в Україн. *Географія та туризм*, (19), 246-252.
15. Руденко, В.П., Чернюх, О.І. (2004). *Становлення конструктивно-географічних напрямів раціонального природокористування в Україні у першій половині XX ст*. Чернівці: Рута.
16. Топчієв, О.Г. (2005). *Суспільно-географічні дослідження: методологія, методи, методики*. Одеса: Астропринт.

17. Шаблій, О.І. (2001). *Суспільна географія: теорія, історія, українознавчі студії*. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка.
18. Шевчук, Л. (2013). Університети третього тисячоліття: моделі, проблеми створення, роль у подальшому розвитку географічної науки. *Г 35 Географічна наука і практика: виклики епохи: Матеріали міжнародної наукової*, 170.
19. Шоробура, І. М. (2005). Розвиток української географічної науки (початок XX століття). *ВІСНИК Житомирського державного університету імені Івана Франка*, (25), 77-80.
20. Шуйський, Ю. Д. (2016). Про шляхи та перспективи розвитку географії в Україні.

***Детальна інформація щодо вивчення курсу «Основи раціонального природокористування та охорони природи» висвітлена у робочій програмі навчальної дисципліни***
http://terra.chnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/02/teoriya-i-metodologiya-geografichnoyi-nauky.pdf